

حه‌ماس ئاوا غەزەي بەرپۇوه بىرىد؟؟؟ عەلى مەممۇد مەممۇد

ئەم جەنگە بۆ حەماس و لىكۆد شەرتىك باش بۇو، چونكە لە بەرنامىھى ھەر دولايىندايە يەكتىرى تەواو بىكەن، حەماس ھەموو جوو، لىكۆدىش حەماس و جىيەدار، راگەياندىنى جەنگ لە ٧ ئۆكتۆبەر دەرگاڭەي كىدەدە بۆ جىيەجىتكەن بەرنامىھى دوورو نزىكەكانىيان، تاكتىك و ستراتيجىيەكانىيان، سەرىيارى شەرى ھەر دولايىان لە گەل عەلمانىيەكان ناوخۇيان، بەم جەنگە ھەموو درگاچىيەكىان لە بەردەميان داخست، مروققىيەتىيان پەراۋىز خىست، تا ئاسقى ئەوهى وەك خائين سەير بىرىن، لايەنگارنى تىۋرى مەملانىي شارستانىيەتەكانىش وەك ئەوهى ھەنگۈنیيان لە كونە دارا دۆزىيېتە و بانگەشەي دروستى بۆچۈونە كەيان دەكەن بەوهى جەنگە كە ئايىنېي، ئەوان ھەموو روداوه كان تەنها لەرۋى ئۆكتۆبەر دەبىننەو، نەك مانگە كەي دواتر كە زىاتر لە ١٠ ھەار كەسى بىتتاوان بۇونە قورىانى وىرىا ئابلوقە ئابۇرۇرى بىرىنى ئاوا كاربا لە ھاوللاتىيانى كەرتى غەزە.

جەنگە كە يەك پاكىچە لای ئۆكتۆبەر كە لە چەند كازىرىك ٤٠٠ ٢٥ دىل كە قورىانىيەكان زورىنەيان خەلکى سفىلن، وە پاكىچى دووھم سزا دانى خەلکانىك بە كۆمەلکۈزى و ئابلووقە ئابۇرۇرى پەيوەندىيان بە حەماسەو نىيە، ھەردوو تاوانە كەش دەچىتە چوارچىوهى تاوانى جەنگ و تاوانى دىز بە مروققىيەتى تا ئاسقى جىنۇسايد، نىكۆلى كەنلىش لىيان بۆخۇي تاوانە. عوفىر كسىف پەرلەمان تارتىكى چەپى جووه رەخنەي گرت لە جەنگ، ٤٥ رۆز لە پەرلەمان سىر كرا و ١٤ رۆزىش موچە كەي بىرا، كەواتە تەنها گوى لە كەنداكىنى جەنگ دەگىرىت.

پىش ئەم خولەي جەنگ ٤٣٪ ئاوا ئابۇرۇرى ئىسرايىلى بۇونى دەسەلاتتىكى فەلەستىننەيان بە قازانچ دەزانى، تەنها ١٣٪ دىز بۇون ١، لە بەرامبەردا ٥٤٪ فەلەستىننەيان بە دەنگە كەنلى چارەسەرى دوو دەھەتن لە پال يەكتىر بۆ فەلەستىن و جوو ٢، ئىستا بەھۇي فەزاي جەگ و رەزانى خۇينەوە ئەم راپرسىيانە بە قازانچى ھەردوو پارتى راستىپۇرى فاشىتى حەماس و لىكۆدو ھاپەيمانە كانى گۆپاون، خۇين ھەلى عەقلى نەھىشتۇوه، با بىزانىن بە راستى خەلکى غەزە شايىنى ئەم سزادانە بە كۆمەلەن لە بىرىنى ئۆكتۆبەر؟.

حەماس و ھەلبىزاردەن

حەماس لە سالى ١٩٩٦ بەشدارىكىدەن لە ھەلبىزاردەن رەتكىرده وە بەرامى زانى، بەلام كاتىك لە ھەلبىزاردەن شارەوانىيەكان لە سالى ٢٠٠٥ سەركەوتى بە دەست هىينا، ٣٣,٥٪ ئى دەنگە كانى ھىنایەوە ٣، سالى دواتر لە ٦ ٢٠٠٦ بەشدارى ھەلبىزاردەن پەرلەمانى فەلەستىنى كەردى، ئەوهەش بۇونە دوا ھەلبىزاردەن بۆ خەلکى غەزە.

لە كاتەوە بۆ ھەنۇوكە ھەزىدە سالە تەنانەت ھەلبىزاردەن پۆلىكى قوتاپخانە، گوند و يانەيە كىيش لە كەرتى غەزە نە كراوه، ھەرچەندە لەو ھەلبىزاردەن شارەوانىيەكان فەتح لە كۆي ٨ شارەوانى ٥٪ بىردهو، واتا غەزەش ھەتىلەكەي پاكىراو نەبۇوه بۆ حەماس.

لە رىكەوتى ٦-٢٥ دوا ھەلبىزاردەن پەرلەمان لە فەلەستىن بە ھەردوو كەرتە كەيەوە لىوارى رۆزئاواو كەرتى غەزە كرا، حەماس ٤٤,٤٥٪ دەنگە كان و ٧٤ كورسى بە دەست هىينا، فەتح ٤٣٪ دەنگە كان و ٤٥ كورسى ھىنایەوە لە كۆي ١٣٢ كورسى پەرلەمانى فەلەستىن.

له ئەنجامدا حەماس لە رىكەوتى ٢٩-٣-٢٠٠٧ حۆكمەتى بە تەنها پىتكە هەتبا بە سەرۆكایەتى ئىسماعىل
ھەنئىيە، بەھۇي نەدانى مۇچەوە لە ئەيلولى ٢٠٠٧ دا كەرتى گشتى مانگرتى گشتى راگە ياند، كىشەو
ئائۇزى لە گەل فەتح درووست بۇو، چونكە حەماس نەيتوانى مۇچەيان دابىن بکات، لە رىكەوتى ٨-
٢٠٠٧-٢ رىكەوتى حۆكمەتى ئىتلاپ لە نىوان فەتح و حەماس پىتكە بېيىن، لى لە رىكەوتى ١٤-
٢٠٠٧ حەماس دەستى بە سەرتەواوى كەرتى غەزەداگرت، دواتەلە موى پەيوەندى نىوانىيلى پەچرى،
رۆزى دواتر مە حەممود عەباس تاك لايەنە سەلام فەيازى كىردى سەرەك وەزىران، لە كاتەوە دوو ئىدارەتى
دەسى پىكىرد، بەلام بى دەرگەلە چۈونكە دوورى نىوانىيان ١٥ كىلۆمەترە.
لە رىكەوتى ١١-١٢-٢٠٢١ ٢٥-٣-٢٢ ھەبىزاردى شارەوانى لە كەرتى ليوارى رۆزئاوا ئەنجامدرا،
حەماس نەچووه ناو كايدە كەوه.

بە يېي راپرسىيە كان پېش روداوه كان ٧ يى ئۆكتۆبەر ٦٣٪ يى ھاولۇتىانى فەلەستىنى داۋى گۆرىنى
سەركىزدايەتى فەلەستىنى دەكەن تا چالاكتۇر كەمتر گەندەل بىت، واتا زۇرىنە رازى نىن لەوانەتى
حەماس و فەتح ، ٦٥٪ يىش داوا لە حەماس و فەتح دەكەن ھەبىزاردى ئازاد و پاڭز ئەنجام بىدەن
، بەلام حەماس ئەو مەقولەيەتى سەلماند كە لايەنتىكى ئىسلامى لە ھەبىزاردەن سەر بىكەوتى دېبىتى
دوا ھەبىزاردىن ولات.

حەماس رىگای نەداوه خەلک راپرسى لە سەر شىۋاھى حۆكمەن ئەنەن، تا بىزانن لە دەرەوەتى
راپرسى چۆن وەلامى دەدەنەوە، ھەرچەندە پىويسەتە ئەو بىزانن لە ماوەت ئەم ھەزە سالەتى
دەسەلەتدارى حەماس ھەزارى، بىكارى زىادىيان كەرددوو، دادپەرەورى نەبوو، ئازادى بىقە بۇوە،
زانست و پىشەسازى وىران بۇونە، ئابۇورى داتەپىيۇوھ....

بودجەتى كەرتى غەزە

بودجەتى حۆكمەتى حەماس لە كەرتى غەزە تەنها ٦٣٠ مiliون دۆلار بۇوە لە سالى ٢٠١١، لە سالى
٢٠١٢ زىيادى كەرددوو بۇوە بى ٧٦٩ مiliون دۆلار، واتا بە ئەندازەتى ١ منگى مۇچەتى ھەرىمى
كوردستان.

زۇرىبىي پارەداركىردىنى كارگىزى حۆكمەتى كەرتى غەزە ھاوكارى دەرەوەتى بە تايىبەت ئىران، قەتەر، تۈركىيا
و ئەمەريكا، يەكىتى ئابۇورىپا، جامىعەتى عەرەبى و رېكخراوە كان دەكەن، ئىران سالانە نزىك
٣٠٠ مiliون دۆلارى داوه بە حەماس، ئەردۆگانىش ھاوكارى كەرددوو نموونە لە سالى ٢٠١٢ بە
مiliون دۆلار بەشدارى بودجەتى حۆكمەتە كەتى ھەماسى كەرددوو.

لايەنتىكى دىكە لە داھاتى حۆكمەتى حەماس لە كەرتى غەزە ئەرەنەوەتى پارەتى بۇ ناوهەت
كە نزىك ٢٠٪ يى خەتكە كەتى لە سەر دەۋىت، تەنانەت دابىنكردىنى بودجە زەكات و پىشكى
خىرەتەندانىش لە ناوخۇو دەرەوەتى قى دەكەوتىت .^٥

دوو سەرچاوهى دىكەش بۇ داهات ھەيە لە كەرتى غەزە ئەوپىش ١٨٥٠٠ كەيىكاريان لەناو ئىسراييل
كاردەكەن مۇچەكانيان باشە.

كەرتىكى دىكە ئابۇورى قاچاخچىتى ناو نەفەقه كانه لە سىنماوه بۇ ناو كەرتى غەزە، دىيارە كۆلەرە كان
زۇرىنەيان بە مەحسوبىيەت لەو جىڭگەيە داندراون لە قاچاخچىيە دەسترۆيىشتۇوه كافى حەماسە و
نزيكىن، لىزە حەماس سالانە لە ٣٠٠ مiliونەوە بۇ نېو مليار دۆلار داھاتى دەست دەكەوتىت.

ئىيدارەي ئابورى حەماس

بە يىنى ئامارى رىنخراوى ئۆنكىتادى سەر بە نەتهوھ يەكگرتۇوه كان داھاتى تاك لە كەرتى غەزە نیوهى لىوارى رۆزئاواي حکومەتە كەرى فەتحە، رىزەدى بەشدارى كەرتى پېشەسازى لە بەرھەمى نەتهوھى تەنها ٨٪، واتا بۇ نیوهى پېش كودەتاي حەماس دابەزىيۇوه، بەشدارى كەرتى كشتوكالىش لە كۆي بەرھەمى نەتهوھى لە ٩٪ ٥ وە بۇ ٥٪ دابەزىيۇوه، واتا رىزەدى ھەردوو كەرتى بەرھەم ھىنى ئابورى پېشەسازى و كشتوكال جىڭىاي حەسودى نىيە و وزىران كراون لە لايەن دەسەلەتدارىقى حەماسەوه، ھەرجى پېشى كەرتى غەزە لە كۆي ئابورى قەوارەدى فەلەستىنى لە نیوهوھ بۇ چارەكى كۆي ئابورى فەلەستىن دابەزىيۇوه.

ئەمە سەربىارى ئەوهى ٦٪ كارەبای غەزە لە ئىسرائىلەوهى، تەنانەت كارەبای ئەوهى نىيە بۇ دابىنكردنى پاكىرىدەوهى ئاو بەكارى بەھىنەت بۇ ھاوللاتيانى ٦. بە گشتى داھينىانى حەماس تەنها لە لىدانى تونىلى لە ژىزەوي كە گەيىشتۇتە ٥٠٠ كىلۆمەترو خۇپر چەڭ كەرنى بۇوه.

ئىسرائىل دواى ئەم جەنگە غەزەش بۇ حەماس جىچ بەھىلىت، بە دەيان سائى دىكە ناتوانىت تەنها چىمەن تو بۇ چاڭىرىدەوهى خانووه روخاوه كان دابىن بىكەت، كە بە كۆل لە تونىلەكانوھ لە مىسىزەوھ ھاوردە دەكەيت.

ئەدى زيانى ھاوللاتيانى غەزە

حەماس زيانى خەنگى غەزەي ويزان كەرد، لە سائى ٢٠٢٢ وە زياتر لە نیوهى ھاوللاتيانى غەزە بە يىنى وتهى رىنخراوى فاوى سەر بە نەتهوھ يەكگرتۇوه كان ئاسايىشى خۇراكىيان نىيە.

رىزەدى ھەزارى لە كەرتى غەزە ٥٣٪ يە، بەلام لە كەرتى لىوارى رۆزئاوا، ئەو بەشەى لە ژىزە دەستى فەتحى عەلمانىيە ١٣,٩٪ دەيە، ھەروھە ٣٣,٧٪ ى ھاوللاتيانى كەرتى غەزە زۆر ھەزارن، بەلام لە كەرتى لىوارى رۆزئاوا ئەو رىزەيە تەنها ٧.٥٪ ٥,٨٪.

ھەروھە ٨٪ كەنگاران لە كەرتى غەزە بە كەمتر لە لانى كەمى كىرى كار دەكەن، كە ٥٢٠ دۆلارە لە مانگىن ٨.

زۇرجار كەنگاران ئەوهى وەريدەگەن نیوهى لانى كەمى كىرىي بە كاشىرى كارىرىدە زياترە ٩.

ئەمە لە كاتىكدايە لانى كەمى كرى لە ولاتى ئىسرائىل مانگانه ١٤٠ ١٦٠ ئىرۇيە، بۇ سائى داھاتوو دەبىتىن ١٠ ئىرۇيە.

ھەروھە بۇ دەرچۈوان و گەنجان و ژنان كىشە كە زۆر قورستەرە و رىزەدى بىكارى لە ناوابيان زۆر زياترە ٧٤٪ ى دەرچۈوانى زانكۇ لە كەرتى غەزە بىكارىن ١١.

ئازادىيە كان

لە سائى ٢٠١١ عەبدالله تىيف موسا ئىمارەي ئىسلامى لە رەفەح دامەززاند، حەماس پەلامارى دان و ئەمېرونۇلە ئەندامانى كوشت. پەلامارى جند ئەنساراللهى سەر بە قاعىدەي دا و ٢٢ ى لېكۈشتن، پەلامارى جىھاد و تەوحىدى سەر بە داعشى دا لە سائى ٢٠١٥، ئەمانە ھەموو ھاۋاوازى بن بەم

شیوه به مامه‌له‌یان له گه‌لدا بکات ده‌بیت به رامبه‌ر به فه‌تح و لایه‌نه چه‌بگه‌راکان و ژنان و خه‌لکی دیکه چی بکات؟^{۱۲}. په‌روهندی حه‌ماس له به رامبه‌ر ئازادیه کان و رۆزناهه‌گه‌ری په‌روهندیه کی ره‌شه، به پی‌رایپورته کان.

دوا راپرسی بۆ حه‌ماس کاره‌سات بوو

رۆزئیک پیش ٧ ای ئۆكتوبه‌ر تۆرى بارۆمیتەرى عه‌رەبى به هاواکارى ناوەندى فه‌لەستینى بۆ توییزىنەوە سیاسى و گۆفارى فۆرین ئەفیرەزى ئەمەریکى به پشتیوانى سندوقى نیشتمانى ئەمەریکى بۆ ديموکراتيەت راپرسىيە کیان ئەنجامدا ، راپرسىيە کە راسته‌و خۆ و رووبه‌رۇ ئەنجامدراوه، له ئەنجامدا دەركەوت زورىيە ھاولولاتيانى كەرتى غەزه بارى ئابوورييان خراپه بەھۆى دەسەلاقى خراپى حه‌ماس، ٤٤٪ يان هيچ متمانەيە کیان به حه‌ماس نىيە، له به رامبه‌ردا ٢٩٪ يان زۆر متمانەيەن به حه‌ماسە، ٧٢٪ يان پیيان وايە گەندەلى لە دەسەلاقى حه‌ماس ھەيە، هەروهه زورىيە ھاولولاتيانى غەزه ئايىلۇجىاى حه‌ماس رەت دەكەنەوە، بۆ ھەلبىزادنى سەرۆكى قەوارەدى يە كگرتووی فه‌لەستینىش مەروان بەرغوسى ٣٢٪ و ئىسماعيل ھەننېيە ٢٤٪ و مەحمود عەباس ٢١٪ ي دەنگە کان دەھيننەوە ئەگەر لەوكاتە ھەلبىزادن بکرابايد، مەروان بەرغوسى زىندانىيە و سەر بە رىكخراوى فەتحە، هەروهه بە پىچ ناماھە كە ٧٨٪ يى ھاولولاتيانى غەزه كىيشه‌ى دابىنكردنى خۆراكى رۆزانە يان ھەيە. بە گاشتى تەنها ٢٧٪ يى ھاولولاتيان حه‌ماس پارقى بىزادەيەن، له سالى ٢٠٢١ ٢٠٪ ئەورىزەيە ٣٤٪ بوجە ١٣. كەواتە ٧٣٪ يى ئەوخەلکە لە غەزه ئەمرىۋە بۇونەتە قورىبانى نەك لايەنگەر دەنگەری حه‌ماس نىن ، بەڭكە بەشىكى نەيارى توندىن، ئىستا لە جيابى ئە و سزا دەدرىن، هەر ٥ دەقە مندالىكىان لى دەكۈزۈت، ئەوان پىيىشتر حه‌ماس سزاى سیاسى و بىسىكىردنى دابوون، ئىستا نەتەنەنیاھو. لە كاتىكدا خەلک لە برى حه‌ماس سزا دەدرىن زورىيە مەكتەبى سیاسى حه‌ماس و خېزانە كانيان لە دەرەوەي فه‌لەستین دەزىن بە تايىبەت لە شارى دۆحە، بە ھەردوو كەسايەتى يە كەم و دووھەمان خالدى مەشعل و ئىسماعيل ھەننېيە مآل و مندالىان و ٧ ئەندامى مەكتەبى سیاسىيائەوە. خالىد مەشعل لە ژيانى تەنها ٣ رۆز كەرتى غەزه بىنيوھ، موسا ئەبو مەرزوق تەنها ٥ رۆز گەپايدە بۆ غەزه، كەچى بە وتارە ئاگراویيە كانيان ھانى كەنچان دەدەن بۆ غەزاو جىيەد، ئەبو شادىيە دۆستە كەى ھەزاران كە رۆزانە شىرينى بەسەريان دابەش دەكەر دەبىتە قورىبانى ١٤.

سەرچاوه‌كان:

- ١ <https://qudspress.com/74775/>

- ٢ <https://www.skynewsarabia.com/middle-east/1664946-%D8%A7%D8%B3%D8%AA%D8%B7%D9%84%D8%A7%D8%B9-%D8%B1%D8%A7%D9%94%D9%8A-%D9%87%D8%AC%D9%88%D9%85-%D8%AD%D9%80%D8%AV%D8%B3-%D8%B1%D8%AV%D9%94%D9%8A-%D8%AV%D9%84%D9%8A%D9%81%D9%8A%D9%8A%D9%87-%D8%AV%D9%84%D8%AD%D8%B1%D9%83%D8%A9%D8%9F>

<https://www.skynewsarabia.com/varieties/1667687-%D8%BA%D8%B2%D8%A9-%D9%85%D9%82%D8%AA%D9%84-%D8%A7%D9%94%D8%A8%D9%88-%D8%AD%D9%84%D9%88%D9%8A%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%81%D9%82%D8%B1%D8%A7%D8%A1>

- ١٤